

Näkökohtia talouspolitiikan arviointineuvoston vuoden 2019 raportista

Markus Sovala

Talouspolitiikan arviointineuvosto (jatkossa neuvosto) on 29.1.2020 julkaistussa vuosiraportissaan arvioinut Suomen talouden tilaa, talouspolitiikan haasteita ja hallituksen politiikkaa (Talouspolitiikan arviointineuvosto 2020a; 2020b). Raportin keskeisinä lähteinä ja arvioitavina kohteina ovat olleet pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma (10.12.2019) ja hallituksen talouspoliittiset linjaukset (Valtioneuvosto 2019).¹ Keskeisimmät asiakirjat ovat 7.10.2019 päivätty Julkisen talouden suunnitelma ja eduskunnan 20.12.2019 hyväksymä valtion talousarvio (Valtiovarainministeriö 2019a; 2019c).

Korkealaatuinen raportti ja sen huolella perustellut näkemykset herättivät välittömästi

huomiota. Pääministeri Sanna Marin ja valtiovarainministeri Katri Kulmuni kommentoivat arvostavasti raportin keskeisiä viestejä julkisuudessa vain hetki sen julkistamisen jälkeen. Neuvoston tammikuuhun ajoittuvan vuosiraportin julkistamisesta on tullut osa talouspoliittisen keskustelun vuosikelloa, ja hyvä niin.

Raportin julkistamisesta käynnistyneen keskustelun jatkamiseksi esitän tässä artikkelissa muutamia valittuja näkökohtia neuvoston raportista. Neuvoston raportin julkistamisen yhteydessä pidetyt esitykset ja neuvoston lehdistötiedote 29.1.2020 ovat auttaneet hahmotamaan neuvoston keskeisimpiä argumentteja. Jälkimmäistä voinee pitää eräänlaisena rapor-

¹ *Hallituksen talouspoliittisiin linjauksiin voi tutustua sivustoilla vnk.fi ja vm.fi.*

tin tiivistelmänä (Talouspolitiikan arviointineuvosto 2020c).

Talouspoliittiselle keskustelulle on toivotavasti hyödyksi, että avaan kirjoituksessani talouden tilaa ja talouspoliittisia toimia koskevaa ajattelua valtiovarainministeriössä. Kirjoitusta varten olen saanut käyttööni neuvoston raporttia koskevia hyödyllisiä kommentteja ministeriön eri osastojen virkamiehiltä. Artikkelini jatkaa siten perinnettä, jonka tuoreimmat edeltäjäni olivat Päivi Nerg (2019) ja Sami Ylä-outinen (2018). Tälläkin kertaa lopullisen vastuun esitetystä näkökohdista kantaa artikkelin kirjoittaja.

1. Kestävyysvaje on keskeisin vaiva ja työllisyyden edistäminen tärkein lääke

Neuvoston raportti on monessa suhteessa perinpohjainen ja joiltain osin jopa tekninen. Talouspolitiikan toimintaympäristöä ja haasteita kuvataan analyttisesti ja huolellisesti argumentoiden. Tiedotteessa tämä tiivistetään: *”Ennusteiden mukaan Suomen talous jatkaa todennäköisesti nykyisenlaista hidasta kasvuaan myös lähivuosina. Hidastunut kasvu ei näytä olevan subdanneluontoista, vaan liittyy talouden rakenteisiin.”*

Raportin keskeisimmäksi viestiksi välittyä lopulta huoli julkisen talouden kestävydestä. Tiedote otsikoi: *”Julkisen talouden kestävyysongelmat alkavat jo keskipitkällä aikavälillä.”*

Neuvosto esittää useita neuvoja, miten talouspolitiikan strategian tulisi vastata haasteisiin, millaisia politiikkatoimenpiteitä tarvittaisiin ja miten politiikan onnistumista voitaisiin tietopohjaisesti seurata ja arvioida. Yksityiskoh-

dissaan rikkaan viestin punaiseksi langaksi lopulta kiteytyy kehoitus kasvattaa työllisyyttä.

Toimintaympäristön, haasteiden ja talouspolitiikan ison linjan osalta on helppo yhtyä neuvoston arviointiin. Sama koskee useita yksityiskohtaisiakin suosituksia, esimerkiksi: *”Työllisyyden kasvun fiskaaliset vaikutukset riippuvat suuresti syntyneiden työpaikkojen laadusta. Koska hallitus on sitonut finanssipolitiikan päätökset työllisyystoimien toteutumiseen, on ratkaisevaa, että toimenpiteet ovat tarpeekaan tarkkamuotoiset ja syntyneiden työpaikkojen julkiselle taloudelle tuomaa hyötyä voidaan arvioida.”*

Taloudellinen kestävyys on Marinin hallituksen ohjelman yksi kantavista teemoista (Valtioneuvosto 2019). Ohjelman toinen, talouspolitiikkaan keskittyvä luku on otsikoitu ”Kestävän talouden Suomi”. Ohjelma sisältää yksityiskohtaisen kuvauksen prosessista, millä julkisen talouden kestävyttä vahvistavat, työllisyyden kasvua tukevat toimenpiteet valmistellaan ja päätetään.

Vaikka hallitus ohjelmassaan tavoittelee ennustettua nopeampaa kasvua, julkisen talouden konkreettiset suunnitelmat – Julkisen talouden suunnitelma ja vuosittaiset talousarvioesitykset – perustuvat valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennusteeseen, joka lakimääräisesti tehdään riippumattomasti. Kuten neuvosto raportissaan toteaa, kaikki Suomen talouskehitystä koskevat ennusteet ovat lähellä toisiaan, ja valtiovarainministeriön arvio on yksi varovaisimmista.

Marinin hallituksen ohjelma ei periaatteiden tasolla poikkea neuvoston perään kuuluttamasta julkisen talouden kestävyttä ja työllisyyskasvua korostavasta opista. Huolimatta EU-puheenjohtajuuskauden työpaineista ja loppuvuonna tapahtuneesta pääministerivaih-

doksesta, hallitusohjelman kirjaukset kestävyttä vahvistavan työllisyyspolitiikan ja sote-uudistuksen valmistelusta ovat tähän saakka toteutuneet suurin piirtein suunnitellussa aikataulussa. Myöskin muut toimet julkisen talouden tuottavuuden parantamiseksi ovat liikkeellä. Prosessi on viimeksi tarkennettu 4.2.2020 (Valtioneuvosto 2020).

Neuvoston peräänkuuluttama ”*kunnollinen keskipitkän aikavälin suunnitelma julkisen talouden kestävyuden turvaamiseksi*” syntyy asteittain. Kestävyttä vahvistavia toimia käsitellään kevään julkisen talouden suunnitelman yhteydessä ja kesän budjettiriihissä. Hallitusohjelman niin sanottu puolivälin tarkistus, joka ajoittuu ensi talveen, on hyvä tilaisuus varmistaa, että hallitusohjelman toimeenpano etenee. Päätökset voivat sisältää yksityiskohtaisempia, sektori- ja politiikkalohkokohtaisia määrällisiä tavoitteita julkisen talouden vahvistamiseksi.

Jyrki Kataisen hallituksen 29.8.2013 hyväksymä rakennepoliittinen ohjelma ja Juha Sipilän hallituksen ohjelma 29.5.2015 sisälsivät kestävyysvajeen poistamiseen tähtäävän linjauksen ohella toimenpiteiden määrällisen jaon eri politiikkakokonaisuuksille (Valtioneuvosto 2013; Valtioneuvoston kanslia 2015). Näiden molempien ohjelmien ongelmaksi kuitenkin muodostui se, että verraten yksityiskohtaiset tavoitteet asetettiin ennen kuin konkreettisten toimenpiteiden valmistelu oli käynnistynyt ja niiden realiteetista oli saatu luotettava käsitys.

Marinin hallituksen lähestymiskulma kestävyysvajeen supistamiseksi saattaa toki olla turhankin varovainen, mutta asteittaisella etenemisellä voidaan ehkä saavuttaa tuloksia, jotka ovat aiemmin jääneet vain tavoitteiksi. Neuvoston raportti suosittelee (s. 13), että ”*keskeiset suuntaviivat pitkän aikavälin kestävyyson-*

gelman ratkaisemiseksi tulisi suunnitella parlamentaarisesti, jolloin ratkaisu toimisi ankkurina nykyiselle ja myös tuleville hallituksille”. Optimismia tavoitteiden toteutumisen osalta lisäisi merkittävästi, mikäli tämä suositus voisi toteutua.

2. Finanssipolitiikan virityksestä

Neuvosto tiivistää finanssipolitiikan viritystä koskevan arvionsa heti tiedotteensa alussa: ”*Talouspolitiikan arviointineuvoston mukaan hallituksen finanssipolitiikka on subdannetilanteeseen nähden liian löysää*.” Pari lausetta myöhemmin arvio jatkuu: ”*Hidastunut kasvu ei näytä olevan subdanneluontoista, vaan liittyy talouden rakenteisiin. Finanssipolitiikan ei tulisi siksi olla elvyttävää subdannelsyistä. Hallitus on tästä huolimatta päättänyt toteuttaa ekspansiivista finanssipolitiikkaa, eli kasvattaa julkisia menoja ilman vastaavaa tulolisäystä*.”

Itse raportissa sanavalinnat ovat varovaisempia ja jopa ristiriidassa tiedotteen tekstin kanssa. Raportin kuvio 4.1.3 on otsikoitu ”*Rakenteellisen rahoitusaseman muutosten perusteella finanssipolitiikka on melko neutraalia vuosina 2020–2021*”. Raportin sivulla 10 neuvosto kuitenkin kirjoittaa, että ”*hallituksen finanssipolitiikka on jonkin verran ekspansiivista, kun vertailukohtana on julkisen talouden kehitys ilman finanssipolitiikan muutoksia*”.

Yllä mainittujen viittausten mukaan neuvosto pitää finanssipolitiikan viritystä melko neutraalina. Suhdanteiden vaikutuksista puhdistetun rakenteellisen rahoitusaseman arvioidaan heikkenevän tänä vuonna vain 0,2 % suhteessa bruttokansantuotteeseen ja vahvistuvan lähivuosina jälleen hieman. Erityisesti on huomattava, että valtaosa menolisäysten elvyt-

tävästä vaikutuksesta kumoutuu hallituskauden aikana verotuottojen kasvaessa hallitusohjelman mukaisten veroperustemuutosten vuoksi. Lisäksi hallituksen suunnittelemissa työllisyystä ja julkisen talouden rahoitusasemaa kohentavilla rakenteellisilla uudistuksilla olisi toteutuessaan myös rakenteellista rahoitusasemaa vahvistava vaikutus.

Talouspolitiikan arviointineuvoston raportin (s. 10) mukaan sen takia, että *”menokehitys on samaan aikaan ehdollistettu työllisyyspolitiikan tuloksiin, olisi ollut järkevämpää toteuttaa ehdollisuus käänteisessä järjestyksessä siten, että kulutusta lisätään, jos työllisyystavoite saavutetaan”*. Esitetty näkemys on perusteltu, jos asiaa tarkastellaan puhtaasti tasapainotavoitteen saavuttamisen ja päätöksenteon kannusteiden näkökulmasta. Hallitus kuitenkin on halunnut ryhtyä toimeenpanemaan hallitusohjelman yhtenä kulmakivenä olevia panostuksia infrastruktuuriin, koulutukseen ja sosiaaliturvaan jo hallituskauden alkuvuosina ennen kuin työllisyystavoitteen saavuttamisesta on voitu saada varmuutta. On hyvä huomata, että runsas puolet kertaluonteisista menolisäyksistä jätettiin kuitenkin päätettäväksi vasta myöhemmin syksyn 2020 budjettiriihessä osana hallitusohjelman mukaista työllisyystoimia ja menolisäyksiä koskevaa tarkastelua.

Neuvosto pitää finanssipolitiikan viritystä liian löysänä ja perustelee sitä sillä, että *”samaa aikaan olisi pitkän aikavälin syitä vahvistaa julkista taloutta”* (s. 10). Tämä on sinänsä oikea johtopäätös, mutta kokonaisuuden kannalta kysymys on kuitenkin suhteellisen vähäisestä asiasta, kun edellä kuvattujen elvyttävien toimien mittaluokkaa vertaa kestävyysvajeen mittaluokkaan, joka valtiovarainministeriön (2019b) arvion mukaan on noin 4 ½ prosenttia bruttokansantuotteesta.

Finanssipolitiikan virituksen osalta viimeisin argumenttini liittyy suhdannesäätelyn yleisiin reunaehtoihin. Niin neuvosto kuin kaikki muutkin talouspolitiikan kireyttä arvioivat tahot johtavat päätelmänsä tuotantokulua koskevista ennusteista. Pitävämpi arvio voidaan kuitenkin tehdä vasta ex-post. Kuten edellinen valtiovarainministeri Mika Lintilä usein totesi, suhdanteen mahdollisesti heikentyessä ennustettua enemmän, finanssipolitiikan viritys voikin olla juuri oikea. Meidän on tyydyttävä siihen, että lopullinen tuomio asiaa päästään antamaan vasta vuosien kuluttua.

3. Neuvosto korostaa työllisyyden vaikutusta julkiseen talouteen

Talouspolitiikan arviointineuvosto käsittelee raportissaan laajalti myös hallituksen työllisyystavoitetta, mahdollisuuksia sen saavuttamiseen ja ylipäätään tavoitteen roolia julkisen talouden näkökulmasta. Kuten neuvosto toteaa, tuleva työllisyyskehitys vaikuttaa keskeisesti Suomen julkisen talouden kestävyteen. Työllisyystavoite on hallitusohjelman suurin yksittäinen elementti julkisen talouden tasapainottamisessa 2023 mennessä.

Työllisyys- ja julkisen talouden tasapainotavoitteiden yhteen nivoutumisesta seuraa, että työllisyyden paranemisen mahdollinen lykkääntyminen lykkäisi myös hallituksen julkisen talouden tavoitteiden saavuttamista.

Kestävyysvaje on pitkän aikavälin ilmiö ja voisi ajatella, että riittäisi että se hoidetaan kuntoon joskus tulevaisuudessa. Julkisessa taloudessa on kuitenkin varauduttava riskeihin. Hoitamaton kestävyysongelma merkitsee, että Suomen kansantaloudelta puuttuu vahvan julkisen talouden luoma suhdannepuskuri, kun

kansainvälisen kysynnän mahdollisesti nopeasti supistuessa julkinen talous ei pysty lisävelkaantumalla tasapainottamaan tilannetta. On arvokasta, että neuvosto muistuttaa tästä (s. 8): *”Taloushistorian mukaan suuret negatiiviset yllätykset ovat tavallisempia kuin positiiviset. Julkisen talouden puskurien ylläpitäminen ja kasvattaminen parantaisivat hallituksen kykyä tukea kotimaista taloutta tarvittaessa.”*

Koska työllisyystavoite on hallitusohjelmassa ensisijaisesti keino julkisen talouden tasapainottamiseen, on sen toteutumista – arviointineuvoston esittämällä tavalla – arvioitava myös julkisten menojen näkökulmasta. Työllisyystoimien pitäisi olla sellaisia, jotka kasvattavat työllisyyttä pysyvästi tai pitkäkestoisesti – eli rakenteellisia toimia – ja jotka palvelevat julkisen talouden vahvistamista. Jälkimmäiseltä osin kyse ei tietenkään ole ainoastaan toimien seuraamusten eli syntyvän työllisyyden, laadusta, vaan myös toimenpiteiden kustannuksista. Huomattavan kalliit työllisyystoimet eivät välttämättä palvele julkisen talouden tavoitetta, vaikka ne työllisyyttä kasvattaisivatkin.

Kuten neuvostokin mainitsee, hallituksen työllisyystavoite on aiemmista hallitusohjelmista poiketen määritelty työllisyysastetavoitteen lisäksi myös hallituksen päätösperäisten toimenpiteiden etukäteen arvioituna työllisyysvaikutuksena. Hallituksen tavoitteena on toteuttaa politiikkatoimenpiteitä, jotka kasvattavat työllisten määrää 60 000 henkilöllä vuoden 2023 loppuun mennessä. Näistä toimenpiteistä puolet pitäisi olla valmiina elokuun 2020 budjettiriiheen mennessä. Tällainen ehdollinen kirjaus korostaa työllisyystoimien vaikutusarviointien merkitystä.

Arviointineuvosto pohtii aiheellisesti, miten työllisyystoimia tulisi tulkita ja arvioida. Perustavaa laatua oleva kysymys on, mitkä asi-

at voidaan tulkita hallituksen päätösperäisiksi toimiksi. Esimerkkeinä neuvosto nostaa esille muun muassa tuloveroasteikon indeksitarkistusten sekä työmarkkinajärjestöjen ehdotusten tulkinnan. Päätösperäisten toimien tulkinnasta on käyty keskustelua tutkijoiden ja virkamiesten kesken jo pitkään ja jää osin epäselväksi, mikä on neuvoston ohje arviointien ”oikeaksi” suorittamistavaksi.

Neuvosto toteaa (s. 34), että ”... työttömyysvakuutusmaksut ovat eduskunnan virallisesti säätämiä, mutta ehdotus maksujen säätämisestä tulee ... työllisyysrahastosta ...” ja että ”[S] amankaltainen tilanne nousee esille, kun tarkastellaan ns. eläkeputken alaikärajan nostoa. Uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, että uudistusta ovat hallitukselle esittäneet työmarkkinajärjestöt edellisen hallituskauden aikana käytyjen neuvottelujen pohjalta.” Huomiot ovat sinänsä paikkansapitäviä, mutta eivät poista hallituksen vastuuta rakenneuudistuksien suunnittelusta. Perustuslain näkökulmasta on täysin selvää, että Suomessa lait säätää eduskunta hallituksen esityksestä.

Hallituksen tavoitteen ja siihen liittyvien kysymysten lisäksi neuvosto käsittelee raportissaan työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmaa sekä Suomen työmarkkinoiden viimeaikaisia arviointeja. Kohtaanto-ongelman tekijöiden suhteellisen merkityksen erittely tuo päätöksenteon tueksi laadukasta, ajankohtaista analyysiä. Kuten neuvosto toteaaakin, olisi kohtaanto-ongelman nyanssien syvällisempi ymmärtäminen tärkeää, jotta löydetään oikeat politiikkatoimet. Mikäli alueelliset kohtaanto-ongelmat ovat merkitykseltään vähäisiä ja ammattiryhmien sisäiset kohtaanto-ongelmat ovat kasvussa, jää jäljelle tärkeä mutta avoin kysymys siitä, mistä tämä johtuu. Esimerkiksi kynnispalkkojen merkitystä valaiseva analyysi

olisi tervetullut lisä kotimaiseen kohtaantokeskusteluun.

On helppo yhtyä arviointineuvoston näkemysten siitä, että työllisyystavoitteen saavuttaminen edellyttää oikein kohdennettuja, mittakaavaltaan merkittäviä politiikkamuutoksia. Näiden toimien huolellinen ennakoarviointi on tärkeää, myös hallituksen lopputavoitteen eli julkisen talouden tasapainon näkökulmasta.

Työmarkkinoiden toimintaa ei olla nyt korjaamassa viimeistä kertaa. Siksi olisi ensisijaisen tärkeää, että tehtävät toimenpiteet pystytäisiin luotettavasti arvioimaan myös jälkikäteen. Laadukkaat jälkikäteisarviot muodostavat parhaan pohjan tulevaisuuden päätösten tekemisen tueksi.

4. Valtion takauksia koskeva taustaraportti

Neuvoston vuosiraportin yhteydessä julkistettiin useita kiinnostavia taustaraportteja. Yhdessä niistä Jyväskylän yliopiston Juha Juntila ja Juhani Raatikainen (2020) käsittelevät kiinnostavalla tavalla valtion myöntämiin takauksiin liittyviä riskejä. Aihe on tärkeä, kun otetaan huomioon valtion ehdollisten vastuiden merkittävä kasvu kymmenen viime vuoden aikana. Tutkimus keskittyy erityisesti Finnveran ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (jäljempänä ARA) myöntämien takausten riskeihin. Keskittyminen näihin toimijoihin on perusteltua, koska niiden osuus koko voimassa olevasta valtioneuvoston- ja takuukannasta oli vuoden 2018 lopussa noin 80 prosenttia (Finnvera 53 % ja ARA 26 %).

Finnveraan ja ARA:aan liittyvät vastuut ovat myös kasvaneet nopeasti. Finnveran ta-

kauskanta oli vielä vuoden 2010 lopussa 12,8 miljardia euroa kun vastaava luku vuonna 2018 oli 30,3 miljardia euroa. Asuntorahoituksen takauskanta on vastaavana aikana kasvanut 7,9 miljardista eurosta 14,5 miljardiin euroon. Lisäksi vienninrahoituksen enimmäisvaluuttoihin tehdyt korotukset viime vuosina ennakoivat, että vastuiden kasvu tulee näillä näkymin myös jatkumaan lähivuosina.

Juntilan ja Raatikaisen tutkimus on arvokas lisä olemassa olevaan aihepiiriä koskevaan kotimaiseen kirjallisuuteen tarjoamalla aineistoihin pohjautuvia määrällisiä arvioita viennin- ja asuntorahoituksen riskeistä tilastollisia menetelmiä hyödyntäen. Tässä mielessä se täydentää hyvin esimerkiksi valtiovarainministeriön vuosittaisen riskikatsauksen sisältämää stressikenaariolaskelmaan nojautuvaa tarkastelua viennin- ja asuntorahoituksen riskeistä (Kostiainen ym. 2019).

Viennin- ja asuntorahoituksen takauksien absoluuttinen määrä ja suhteellinen osuus valtion kokonaistakausportfoliosta ovat kasvaneet merkittävästi viimeisten vuosien aikana. Juntila ja Raatikainen kuitenkin arvioivat, että niihin sisältyvät riskit eivät kuitenkaan vastaa niiden BKT-osuuksia, jos reaalityökalouden ja rahoitusmarkkinoiden kehitys pysyy nykyisellä polullaan.

Mutta entä jos taloudessa ja rahoitusmarkkinoilla kehitys ei kuljekaane odotettua polkuun ja tapahtuu jotain ennakoimatonta. Mitä jos vuosien 2007–2009 kaltainen rahoitus- ja makrotalouden häiriö toistuisi? Tällaisen tapahtuman vaikutukset vientitakausportfolion tappioihin voisivat olla huomattavat ja kärjistä merkittävästi muutenkin vaikeaa julkisen talouden tilannetta. Kun Juntilan ja Raatikaisen esittämässä skenaariossa takaustappiot kasvai-

sivat yli neljällä miljardilla eurolla, tuntuu riskien suhteen varsin rauhoittava johtopäätös hieman turhan nopeasti esitetyltä.

Vienninrahoitukseen nähdään tutkimuksessa liittyvän erityisesti järjestelmäriskiä, mutta muutoin tutkimus luonnehtii Suomen vientitakuujärjestelmää esimerkkinä tehokkaasta kansainvälisestä hajautuksesta. Voidaan kuitenkin argumentoida, että Suomen vientitakuujärjestelmä voi tuottaa huomattavia tappioita myös ilman edellä kuvattua laajempaa rahoitusmarkkinoiden tai makrotalouden häiriötä. Syynä on vientitakuiden voimakas toimiala- ja asiakaskeskittymäriski. Vuoden 2018 lopussa alustoimialan osuus vientitakuiden kokonaisvastuista oli noin 55 prosenttia ja toimialan sisälläkin vastuut keskittyvät muutama suureen asiakkaaseen. Mistä tahansa syystä realisoituva toimiala- tai asiakaskohtainen sokki voisi laukaista huomattavia takaus-tappioita, eikä se vaadi toteutuakseen rahoitusmarkkina- tai makrotalouden kriisiä.

Tutkimuksessa tarkastellaan myös ARA:n myöntämien takausten riskejä. Näiden osalta tutkimuksessa todetaan keskeisimmän riskitekkijän liittyvän Helsingin alueen reaalityalouden kehitykseen. Tämä johtuu siitä, että asuntorahoituksen takausvastuista yli puolet kohdistuu pääkaupunkiseudulle.

Asuntorahoituksen riskejä tarkasteltaessa on kuitenkin tärkeää huomioida ennen kaikkea Helsingin ulkopuolinen alue. Väestöltään vähenevät alueet muodostavat asuntorahoituksessa kasvavan luottoriskin. Tällä hetkellä riskipitoisimmille alueille sijoittuu suoraa lainakantaa noin miljardi euroa ja takauskantaa yli kaksi miljardia euroa.

Uusimmat Tilastokeskuksen väestöennusteet ennakoivat väestön keskittymiskehityksen

yhä jatkuvan siten, että väestökasvu keskittyy pääkaupunkiseudun lisäksi ainoastaan muutama maakuntakeskukseen. Tämä tulee näky-mään jatkossa siten, että vuokratotaloyhteisöjen käyttöasteet alenevat entisestään ja maksuvaikeudet haja-asutusalueilla ja pienemmällä maa-seutupaikkakunnilla lisääntyvät. Samaan aikaan vakuutena olevien kiinteistöjen arvot alenevat väestöltään vähenevillä alueilla, joten valtion asuntorahoitustakauksiin sisältyy kasvavaa luottotappioriskiä.

5. Lopuksi

Tiivistin kirjoitukseni alussa neuvoston vuoden 2019 raportin keskeisimmäksi viestiksi huolen kestävyysvajeesta ja keskeisimmäksi lääkkeeksi työllisyyden kasvun rakenteellisten esteiden poistamista. Tähän viestiin yhdyin ja tiedän virkamieskollegoidenkin jakavan sen. Koska tarvittavien politiikkatoimien suunnittelu on vielä käynnissä ja lopulliset linjaukset päättämättä, kokonaisuuden arviointi on kuitenkin hallituskauden tässä vaiheessa osin ennen aikaista. Raportin sanoin (s.13): *”Julkisen talouden kestävyysongelma on vakava pitkän aikavälin haaste, jota ei voi ratkaista yhden hallituskauden aikana. Kestävyysvajeen poistamista ei tarvitse tehdä heti, mutta siihen tulisi reagoida mieluummin ennemmin kuin myöhemmin.”*

Neuvoston raportti on osoitus siitä, että neuvosto on tarpeellinen ja sen raportit parantavat edellytyksiä järkipäiseen talouspoliittiseen keskusteluun. Yhtyisin kuitenkin professori Calmforssin raportin julkistamisseminaarissa toteamaan huomioon, jonka mukaan raportin luettavuutta parantaisi, jos sen johtopäätöksien hierarkiaa vahvistettaisiin. Nyt pienet ja suuret

asiat esitetään turhan samankaltaisella painolla ja lukijalle jää epävarma olo: Ymmärsinköhän pääviestit varmasti oikein?

Tätä arviota kirjoittaessa turvauduin useassa kohtaa neuvoston tiedotteen tekstiin löytääkseni neuvoston kannanottojen ytimen. Joissain kohdissa tämä saattoi olla huono valinta, sillä itse raportissa samat asiat ilmaistiin hieman toisin – ehkä myös hieman punnitummin. Raportista syntyvässä keskustelussa näitä kohtia voitaneen vielä tarkentaa. □

Kirjallisuus

- Junttila J. ja Raatikainen J. (2020), “Risks of the Finnish State Guarantee System”, Background Report for the Economic Policy Council Report 2019, <https://www.talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/>.
- Kostiainen, J., Lehtiö, S., Napari, S. ja Puumalainen, M. (2019), *Katsaus valtion taloudellisiin vastuisiin ja riskeihin*, Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019: 53.
- Nerg, P. (2019), “Maakunta- ja sote-uudistus: Näkökohtia talouspolitiikan arviointineuvoston vuoden 2018 raportista”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 115: 169–176.
- Talouspolitiikan arviointineuvosto (2020a), *Economic Policy Council Report 2019*, <https://www.talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/>.
- Talouspolitiikan arviointineuvosto (2020b), *Talouspolitiikan arviointineuvoston raportti 2019*, Suomenkielinen käännös, <https://www.talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/>.
- Talouspolitiikan arviointineuvosto (2020c), “Hallitukselta uupuu kunnon suunnitelma julkisen talouden kestävyuden turvaamiseksi”, Tiedote 29.1.2020, <https://www.talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/>.
- Valtioneuvosto (2013), “Rakennepoliittinen ohjelma talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi”, Pääministeri Kataisen hallitus 29.8.2013.
- Valtioneuvosto (2019), *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*, Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019, Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31.
- Valtioneuvosto (2020), “Työllisyysjulkilausuma”, Tiedote 4.2.2020.
- Valtioneuvoston kanslia (2015), *Rakentava Suomi*, Pääministeri Sipilän hallituksen ohjelma 29.5.2015, Hallituksen julkaisusarja 10/2015.
- Valtiovarainministeriö (2019a), *Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2020–2023*, VM/776/02.02.00.00/2019, 7.10.2019.
- Valtiovarainministeriö (2019b), *Taloudellinen Katsaus syksy 2019*, Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019: 48.
- Valtiovarainministeriö (2019c), *Valtion talousarvio 2020*, Yhdistelmä ajantasaisesta talousarviosta 20.12.2019, https://budjetti.vm.fi/indox/tae/frame_year.jsp?year=2020&lang=fi.
- Yläoutinen, S. (2018), “Näkökohtia talouspolitiikan arviointineuvoston v. 2017 raportista”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 114: 132–138.